

>> AF LISBETH SKOV THORSEN

Læse- og udviklingskonsulent i Rudersdal Kommune, PD i læsningens didaktik og master i organisatorisk coaching og læring.

Lisbeth Skov Thorsen
Rudersdal Kommune, administrationscenteret
Stationsvej 36,
3460 Birkerød.
Mobil: 7268 4409.
E-mail: lst@rudersdal.dk

GUIDED READING – DIFFERENTIERET LÆSEUNDERVISNING FOR ALLE

Vi ved, at eleverne allerede i 0. klasse viser store forskelle i deres begyndende læse- og skrivefærdigheder. Og vi ved derfor også, at en fælles læsebog ikke kan ramme zonen for nærmeste udvikling for alle elever. Men hvordan kan vi lave en differentieret læseundervisning i 0., 1. og 2. klasse? Det kan vi med Guided Reading.

I denne artikel vil vi komme med et bud på en anden måde at lave begynderlæseundervisning på end den traditionelle med fælles læsebog. Vi vil præsentere, hvad Guided Reading er, og hvordan man kan organisere sin undervisning, så alle elever bliver mødt med relevante meningsfulde tekster, der passer til deres læseniveau.

Igennem mange år har vi i Rudersdal Kommune talt og læst om, hvordan vi kan lave en differentieret læseundervisning, hvor børnene læser i meningsfulde bøger for at lære og for at opleve, for læsning er en meningsføgende proces. Vi har også ønsket at lave en læseundervisning, hvor den enkelte elevs progression er i fokus, fordi eleverne får lov til at udvikle deres læsning i eget tempo, og hvor undervisningen stilladserer den enkelte elevs læring.

I den proces har vi været optagede af otte centrale forhold for at opnå en differentieret læseundervisning:

- En fælles læsebog er ikke omdrejningspunktet for alle børn.
- Læsning af meningsfulde tekster udgør kernen af læsetekster.
- Samtalen om og forståelsen af det læste er hjertet i læseundervisningen.
- Elevernes progression bliver tydeliggjort.
- Alle elever er aktive og problemløsende.
- Underviserne har samme sprog og metodik.
- Der skal skabes en rød tråd i læseundervisningen.
- Der skal læses med eleverne hver dag.

Fra London til Rudersdal

I efteråret 2015 var vi en flok entusiastiske læsevejledere og en læsekonsulent fra Rudersdal Kommune, der tog på studietur til London. Vi kom begejstrede hjem med idéen om at udvikle Guided Reading, som vi havde oplevet på skoler i London, til en dansk kontekst.

Guided Reading har eksisteret i mange år i de angelsaksiske lande. Læseforskerne Irene Fountas og Gay Su Pinnell fra USA er nogle af pionererne inden for Guided Reading. De siger meget præcist, hvorfor det at arbejde med Guided Reading er værdifuldt:

»Vores ultimative mål som lærere er at hjælpe hver eneste elev i vores skoler til at blive læsere, der elsker bøger og alt, de har at tilbyde. Læsning er mere end basal afkodningskompetence« (vores oversættelse).

Det handler altså om, at vi i skolen får læsere, der elsker bøger. For at kunne elske bøger må de indeholde mere end fonologisk træning. De skal være meningsfulde, spændende og medrivende. Som Irene Fountas og Gay Su Pinnell skriver, så har »læsning (...) potentialet til, at nære elevernes intellekt, følelser og ånd« (vores oversættelse) Så smukt kan det siges.

Men det er svært at finde meningsfulde begynderbøger i Danmark, der kan nære både intellekt, følelser, ånd og elevens sprog, fordi vi lige nu primært har begynderbøger, der sværger til fonologisk træning. Vi mangler korte niveaudelte bøger med et spændende plot, som eleverne reelt bliver optagede af at læse, og

>> PERNILLE TERKELSEN

Læsevejleder, Sjælsøskolen i Rudersdal
Kommune.

Pernille Terkelsen
Ravnsnæsvej 120,
3460 Birkerød.
E-mail: pernilleterkelsen@gmail.com

som de bliver klogere med og af. Vi mangler varierende tekstuniverser, som eleven kan blive suget ind i allerede ved de allerførste begynderbøger. Vi mangler de første bøger, der hjælper eleverne til at forstå basale før-læse-kompetencer, som læseretning, ord, sætning, mellemrum, sammenhængen mellem det talte og det skrevne sprog.

**Guided Reading –
en balanceret læseundervisning**

Lad os slå fast, at intet materiale kan alt! Intet materiale kan stå alene, heller ikke vores Guided Reading-materiale. I indskolingens skal vi fortsat arbejde med struktureret fonologisk træning, og vi skal arbejde med den individuelle læsetræning, der ligger i frilæsning, makkerlæsning og læsning i hjemmet. Guided Reading skal indgå i et samspil med disse læseformer. Vi har med baggrund i angelsaksiske erfaringer lavet et dansk Guided Reading-materiale, der imødekommer vores otte centrale krav til en god læseundervisning. Vi har overvejet, om vores materiale skulle hedde *Guided læsning* eller et andet dansk navn, men vi ønsker, at man skal kunne finde frem til ophavet for vores materiale.

Der findes heller ikke teoribøger og inspirationsmaterialer om Guided Reading på dansk, men Jesper Bremholms kriterier for et balanceret læsesyn, sådan

som det blev præsenteret på Munkebjergkonferencen 2018, stemmer overens med Guided Reading som »balanceret læseundervisning«. Jesper Bremholm fremhæver fx et rigt tekstunivers, eksplicit undervisning i læseforståelse, fagligt varierede og indholdsrigge emner samt megen skrivning. Efter vores vurdering er de samme elementer netop centrale i Guided Reading.

Rudersdals Guided Reading-materiale

Vi har lavet et materiale bestående af 150 bogtitler, som vi har inddelt i 23 niveauer efter LET-tal (en målemetode for beregning af letteres bøgernes sværhedsgrad) og RR-tal (en målemetode for beregning af letlæsningsbøgernes sværhedsgrad, der bl.a. medtager ordlængde, syntaks og fortællingens konstruktion). Til hver bogtitel er der udarbejdet en læseguide til underviseren, der præcist forklarer, hvad underviseren kan sige og fremhæve i den pågældende tekst. Læsningen kan dermed også understøttes af både pædagoger og pædagogmedhjælper. De elever, der bøvler med læsningen, bør dog læse med en læseuddannet lærer.

I alle læseguides er der beskrevet før-, under- og efter-læseaktiviteter. Til hver titel er desuden udarbejdet konkrete materialer, som støtter elevernes læsning. På de allerførste niveauer er der således små magnetbogstaver, som eleverne kan danne små lydrette ord med (se fig. 1). Til de første 12 niveauer er der samlesætninger, så eleverne lærer at danne en sætning med tegn (! ? » « , .), og på de sidste niveauer er der koblet skriveøvelser på. På alle niveauer arbejdes der således med skrivning, fordi læsning og skrivning er aktiviteter, der gensidigt styrker hinanden. Læsning og skrivning går hånd i hånd, og derfor har vi valgt, at der hver dag arbejdes med puslehistorier og trænes ord på tavlen. På de højeste niveauer skrives historier i et hæfte.

Der er en rød tråd i de forskellige aktiviteter i Guided Reading-sessionen, fx er de ord, der skrives på magnettavlen, udvalgt i forhold til dagens fokus. Alle materialer er samlet i kassetter, der indeholder læseguides, bøger og de materialer, som man skal arbejde med (se fig. 2). Underviseren er således klar til dagens undervisning.

Figur 1. Materialerne til en Guided Reading-session: den bog, der skal læses i gruppen, en samlesætning til hvert barn, magnetbogstaver til hvert barn til et udvalgt ord, en whiteboardtavle og tusch til hvert barn. Alt ligger klar i plastikkassetten.

>> **Men det er svært at finde meningsfulde begynderbøger i Danmark, der kan nære både intellekt, følelser, ånd og elevens sprog, fordi vi lige nu primært har begynderbøger, der sværger til fonologisk træning.**

Organisering af Guided Reading

Guided Reading er ikke et læseprojekt, der sættes i gang nogle uger om året, men en særlig tilgang til læseundervisningen. Det betyder, at Guided Reading udgør den daglige undervisning – eller i hvert fald er i spil flere gange om ugen. Guided Reading er udviklet til at ligge som et bånd i skemaet alle ugens fem skoledage. Da der arbejdes med den samme bog to dage i træk, kan eleverne nå at læse to bøger om ugen. Den sidste dag er en konsolideringsdag, altså en dag, hvor der er mulighed for at dykke ekstra ned i noget af ugens arbejde.

Guided Reading kan organiseres både med mange undervisere, der arbejder på samme tid med hver deres hold af homogene læsere, eller med én dansk-lærer, der laver Guided Reading som en del af sin værkstedsundervisning i dansktimerne. De mange undervisere findes ikke ved ekstra ressourcer, men ved at allokere anderledes. Det kan fx være, at tolærertimer bliver til Guided Reading-timer, at SFO-pædagoger inddrages i undervisningen, eller at skolens læsevejleder og andre ressourcepersoner lægger timer

Elementer i en Guided Reading-session

Før selvstændig læsning

1. Præsentation af bogen
2. Oplæsning
3. Udvalgte sætning (ordforråd, sprogforståelse)
4. Strategier

Under selvstændig læsning

5. Alle elever læser, lærerne lytter og hjælper hvert barn

Efter selvstændig læsning

6. Læseforståelse
7. Læsning og skrivning går hånd i hånd: sammensætning
8. Læsning og skrivning går hånd i hånd: ordniveau

Figur 2. Udsnit af materialesamlingen, når den står klar til brug.

i Guided Reading. Alle skolens undervisere er godt hjulpet til at kunne varetage Guided Reading, fordi der er udarbejdet en læseguide til hver bogtitel. Efterhånden som eleverne er blevet begyndende læsere, tilpasses antallet af undervisere, og Guided Reading bliver en del af dansklærerens værkstedundervisning.

Vi prioriterer at sætte mange undervisere på Guided Reading i 0. klasse og ind i 1. klasse, fordi mange børn typisk knækker læsekoden i denne periode og derefter kan begynde at suse afsted i egen læseudvikling. For at eleverne kan løbe afsted, skal de mødes på eget niveau med bøger, der passer til dem, og i et tempo, der også er tilpasset. Guided Reading er til alle elever, både de elever, der kan læse tidligt, og de elever, der har svært ved at 'knække koden'.

Efter hver Guided Reading-session, som varer ca. 25 minutter, udfylder den voksne et evalueringsske-

>> **Guided Reading er ikke et læseprojekt, der sættes i gang nogle uger om året, men en særlig tilgang til læseundervisningen.**

Strukturen og de enkelte elementer i en Guided Reading-session

FØR SELVSTÆNDIG LÆSNING

- 1. Fortæl** historien. Underviseren holder bogens forside frem og taler om bogen. Underviseren bruger et rigt sprog og motiverer til læsningen. Underviseren introducerer bogens tema og giver plads til at tænke over og tale om temaet.
- 2. Læs** historien for eleverne. Eleverne hører skriftsproget og hører god oplæsning.
- 3. Sig** en frase eller en sætning. Eleverne dykker ned i en mindre enhed og læser det (en knast i teksten). Udvide ordforråd og styrke beherskelse af sproget.
- 4. Vid**, hvordan du hjælper dig selv. Der tales om dagens læsestrategier, så eleverne ved, hvad de kan gøre ved svære ord. (5-10 minutter)

UNDER SELVSTÆNDIG LÆSNING

- 5. Underviseren** giver hjælp til alle eleverne i gruppen, én elev ad gangen. Første dag meget hjælp, anden dag mindre hjælp. **Hver elev** læser hele teksten selvstændigt i sit eget tempo. Eleverne læser højt med "små stemmer", så de kan høre sig selv og dermed bedre kan korrigere sig selv. Når de er færdige med deres første selvstændige læsning, gentager de læsningen af bogen, indtil underviseren siger stop. (5-10 minutter)

EFTER SELVSTÆNDIG LÆSNING

- 6. Samtale** OM TEKSTEN. Udvikle refleksion og læseforståelse om teamet.
- 7. Fra sætning til ord.** Eleverne træner at skrive et ord på tavlen. Stavning og skriftligt ordforråd.
- 8. Linke** sproget med skrift. Eleverne laver en samle-sætning. Læsning og skrivning går hånd-i-hånd. (5-10 minutter)

De to GR-sessions på den samme bog kan se sådan ud:
Dag 1: pkt. 1-6
Dag 2: pkt. 2-8

Figur 3. Oversigt over de forskellige elementer i en Guided Reading-session.

ma for hver elev. Læreren afkrydser, om eleven bruger de strategier, som er i fokus på det givne niveau, og evalueringsarkene bruges som udgangspunkt for at danne nye grupper. Der laves nye grupper hver uge, så eleverne hele tiden er i progression og hele tiden læser bøger på relevant niveau og vedbliver at opleve læsning som sjovt og berigende.

Skal al danskundervisning så foregå individuelt? Nej, men elevernes egen træning i læsning, skrivning og stavning skal. Derudover kan der planlægges fælles temaer, fælles oplæsning, tværfaglige temaer osv., hvor klassen oplever at arbejde i et klassefællesskab.

På alle Rudersdal Kommunes 12 skoler er der en koordinator, der står i spidsen for at støtte lærerne i den nye måde at arbejde med læseundervisning på. Koordinatoren har ansvaret for at tilrettelægge og gennemføre skolens Guided Reading-undervisning. Det betyder, at koordinatorens rolle er at sammensætte nye homogene Guided Reading-grupper, at finde passende bøger til grupperne og at holde materiale-samlingen ved lige og opdateret. Dette gøres hver uge i fællesskab med skolens øvrige Guided Reading-teams. Derudover er det koordinatorens rolle at afholde et kort ugentligt møde med Guided Reading-teamet, hvor der diskuteres forskellige læsedidaktiske eller læsepædagogiske temaer. Dette styrker undervisernes fælles kompetenceudvikling og det fælles læringssprog.

Næste skridt?

Guided Reading er kommet for at blive i Rudersdal. Vi kan ikke gå tilbage til fælles læsetræning, heller ikke i de ældre klasser. I London så vi, hvordan de arbejdede med Guided Reading på alle klassetrin, også i udskolingen. Omdrejningspunktet på alle klas-

setrin er de små homogene læsehold, der læser i samme bog og drøfter indholdet. Det kan også være fagtekster, der læses i en Guided Reading-session. I foråret 2019 går vi i gang med at udvikle Guided Reading-materialer til mellemtrinnet, hvor vi også inddrager digitale tekster.

Individuel skrive- og stavetræning bliver også et kommende udviklingsområde. Flere lærere er i gang med dette, men vi kommer til at sætte mere fokus på både den differentierede skrivning (guided writing), den differentierede stavning og den accelererede bogstav gennemgang i 0.-klasserne. Og så bliver Guided Math også et kommende udviklingsområde i 2019. For hvordan kan vi overføre tankerne fra Guided Reading til matematik? Hvordan kan eleverne i matematik få mulighed for at blive mødt i nærmeste udviklingszone og få mulighed for at udvikle sig i eget tempo? Også her er de angelsaksiske lande foran os, så vi har noget at blive inspireret af.

Alle elever skal lære at lære så meget, de kan, og det kalder på differentieret undervisning i alle fag. Guided Reading er et bud til læseundervisningen. Og hos os spreder Guided Reading ringe i vandet til øvrige dele af danskfaget og de øvrige fag. Vi har i Rudersdal Kommune med Guided Reading fået et håndtag til den svære differentiering. Eleverne fortjener det og er vilde med det.

REFERENCER

Christensen, Esben (2017). Læseforsker: Tidens mest brugte læsesystem holder ikke forskningsmæssigt. Folkeskolen.dk, lokaliseret 5.1.2019 på <https://www.folkeskolen.dk/618309/laeseforsker-tidens-mest-brugte-laesesytem-holder-ikke-forskningsmaessigt>

Fountas, Irene C. & Pinnell, Gay Su (2006). *Teaching for Comprehending and Fluency*. Portsmouth, NH: Heinemann.

Redaktion: Mette Anker